

Posudek diplomové práce Marie Voslářové

Český překlad a recepce švédské literatury v letech 1948-89

The Czech Translation of Swedish Literature and its Reception between the Years 1948-89

Marie Voslářová si za cíl své diplomové práce stanovila sestavit podrobný přehled švédské literatury přeložené do češtiny v období komunistické totality, a to literatury oficiálně vydané i té vydané v samizdatu. Práce je tedy svou podstatou spíše sběrné, nikoli analytické povahy. Přesto ale diplomandka analytické schopnosti dokládá, a to při vyhodnocování souvislosti mezi aktuální politickou situací a četností a typem překladové literatury ze švédštiny.

Cíl vytyčený v úvodu práce Voslářová splnila velice uspokojivě, jedinou výjimku představuje dosti omezený rozbor recepce přeložených švédských děl. Seznam přeložené literatury je ucelený, v případě méně známých švédských autorů a děl je diplomandka čtenáři přibližuje, práce má tedy velkou informační hodnotu i pro neskandinavistickou obec. K jednoznačným kladům práce patří její přehlednost a promyšlená struktura. Diplomandka čtenáři jasně předestírá svá východiska a zdůvodňuje, proč na zpracování některých aspektů recepce musela rezignovat, jasné jsou tudíž i limity diplomandčiny práce. Ta například neobsahuje rozbor konkrétních překladů z hlediska zásahů oficiální cenzury, resp. autocenzury samotných překladatelů. Diplomandka hned v úvodu také představuje svou metodu pro hodnocení reprezentativnosti přeložené literatury: zda se jedná o díla podružná, či náležející ke švédskému literárnímu kánonu vyhodnocuje porovnáním zejména se dvěma literárně-historickými příručkami, jejichž volbu logicky zdůvodňuje (viz str. 25).

Hlavní část práce tvoří více méně chronologicky řazený komentovaný přehled překladů, přičemž chronologickou posloupnost porušuje v případě přehledu překladů dvou nejvýznamnějších překladatelů ze švédštiny v 60. letech, a to Josefa Vohryzka a Radko Kejzlara. Toto vybočení z chronologičnosti je více než opodstatněné. V omezené míře se diplomandka věnuje rovněž ohlasům na švédské překlady a na jevištní realizaci švédských dramát. Velmi poučný je její rozbor doslovů, z nichž jednoznačně vyplývá snaha pisatelů učinit knihy ideologicky akceptovatelnými pro tehdejší mocenské struktury. Práce je jako celek poměrně objemná, protože se diplomandka rozhodla připojit k ní celkem osm svědomitě vypracovaných příloh, které čtenáři usnadňují orientaci. Stěžejními přílohami jsou „Chronologický přehled vydaných titulů“ a „Žánrové a tematické rozdělení překladů“. Ke kladům práce patří i práce se sekundárními prameny; jsou bohaté a také relevantně vybrané.

Jako jeden z podnětných závěrů práce bych ráda vyzdvihla diplomandčino konstatování, že výběr přeložených titulů neodpovídá ideologické poptávce, přeložená díla jsou v drtivé většině literárně hodnotná a nejedná se o tituly švédských komunistických autorů. To je ostatně diplomandčino vůbec nejpozoruhodnější konstatování (při němž vychází z vyjádření překladatelů samotných): vyhraněně levicovní autoři a ideologicky tendenční literatura neprošla přes „cenzuru“ činných překladatelů ze švédštiny, jelikož právě oni v podstatě o volbě titulů k překladu rozhodovali. Takové knihy by pro tehdejší čtenářstvo byly takřkajíc nestravitelné. Jak diplomandka konstatuje v závěru, „překladatelé ve velké většině nepodléhali politické poptávce po prvoplánově angažovaných dílech, která by dokládala rozhořčení západních umělců nad kapitalistickým systémem v jejich zemích. (...) S nadsázkou bychom mohli říci, že vlna politizované, radikálně levicové tvorby z druhé poloviny šedesátých let a počátku sedmdesátých let zůstala českému publiku utajena.“ (s. 101) V tomto kontextu není bez zajímavosti ani diplomandčino věrohodné konstatování, že k masivnímu vydávání detektivek přispěla kromě komerčního ohledu i tradiční společenská kritičnost detektivního žánru ve Skandinávii: „V případě detektivek k masovému vydávání v češtině mnohdy přispěly i postoje autorů, vyhovující normalizační propagandě.“ (s. 84)

Diplomandka zmiňuje rovněž na dnešní poměry kolosální náklady překladové literatury (v řádu desetitisíců až stovek tisíc). V této souvislosti postrádám reflexi změny nakladatelských podmínek po roce 1989, kdy kvalitní literatura běžně vychází v nákladu tisíc kusů i méně. Nebylo by tedy například možné tvrdit, že státní politika totalitního režimu paradoxně umožňovala vydání kvalitní klasické literatury, k jejímuž vydání by se pro ekonomickou prodělečnost dnešní vydavatel neodhodlal? Jistě, tento přesah by překročil vymezené období, rozhodně by ale srovnání tohoto typu práci obohatilo.

Diplomandčiny závěry jsou ve všem podstatném plauzibilní. Jen zřídka se lze pozastavit nad jistými podivnými formulacemi, jako když je například na straně 23 Hjalmar Branting označen jako „pravicový sociální demokrat“ (sic!). Nebo Strindbergovo drama *Slečna Julie* charakterizuje jeho režisér Karel Kříž v jistém rozhovoru jako „hru-báseň s kořeny v mystice severských ság“ (s. 48). Hovořit přitom o „mystice severských ság“ je přinejmenším vágní, spíše se ale jedná o vyslovený blábol, kterému měla diplomandka coby studentka skandinavistiky obeznámená s problematikou žánru (staro)severských ság přinejmenším oponovat, nikoli jej ponechat bez komentáře.

Diplomandka se vyjadřuje dobrou a stylisticky odpovídající češtinou, jisté neobratnosti se sice občas vyskytnou, je jich ovšem tak málo, že by bylo neadekvátní tento posudek zatěžovat příklady.

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě a navržená známka je výborná, nebo velmi dobrá, podle toho, jak uspokojivě diplomandka dokáže ospravedlnit v úvodu posudku zmíněnou strohost rozboru recepce přeložených děl.

V Praze, 24. 4. 2011

Mgr. Helena Březinová, Ph.D.
Vedoucí práce